

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махаммаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемиров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истiqболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub‘ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta‘siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Махаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиёва Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIL IQTISODIYOT
TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ РАЗВИТИЯ МАЛОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА ПРИНЦИПАХ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ**

**FOSTERING SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP GROWTH
THROUGH THE INTEGRATION OF GREEN ECONOMY PRINCIPLES**

Soyibjonov Islomjon Sodikjon o‘g‘li

Namangan davlat universiteti

“Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya

Maqolada kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirishning strategik yo‘nalishlari va mexanizmlari tadqiq etilgan. Tadqiqotda biznes jarayonlarini ekologizatsiyalash, resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda ishlab chiqarishning atrof-muhitga salbiy ta‘sirini kamaytirish orqali korxonalarning barqaror rivojlanishini ta‘minlash masalalari tahlil qilingan. Kichik biznesning o‘ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, korxonalarning yashil o‘sish ko‘rsatkichlarini va energiya samaradorligini baholash usullari takomillashtirilgan. Maqolada ekologik innovatsiyalarni joriy etishning mahsulot raqobatbardoshligini oshirish va xalqaro standartlarga moslashishdagi o‘rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ekologik innovatsiya, resurs tejamkorlik, kichik biznes, energiya samaradorligi, yashil o‘sish ko‘rsatkichi.

В статье исследуются стратегические направления и механизмы развития субъектов малого бизнеса и предпринимательства на основе принципов зеленой экономики. В исследовании проанализированы вопросы обеспечения устойчивого развития предприятий посредством «экологизации» бизнес-процессов, внедрения ресурсосберегающих технологий и снижения негативного воздействия производства на окружающую среду. С учетом специфических особенностей малого бизнеса усовершенствованы методы оценки показателей «зеленого» роста и энергоэффективности. В статье научно обоснована роль внедрения экологических инноваций в повышении конкурентоспособности продукции и адаптации к международным стандартам.

Ключевые слова: зеленая экономика, устойчивое развитие, экологические инновации, ресурсосбережение, малый бизнес, энергоэффективность, показатель зеленого роста.

The article explores strategic directions and mechanisms for developing small business and entrepreneurship entities based on green economy principles. The research analyzes issues of ensuring the sustainable development of enterprises through the greening of business processes, the implementation of resource-saving technologies, and the reduction of the negative environmental impact of production. Taking into account the specific characteristics of small businesses, methods for evaluating green growth indicators and energy efficiency have been improved. The article provides a scientific justification for the role of implementing environmental innovations in increasing product competitiveness and adapting to international standards.

Keywords: green economy, sustainable development, ecological innovation, resource efficiency, small business, energy efficiency, green growth indicator.

Bugungi kunda barqaror rivojlanish muammosi universal va global xususiyatga ega. Ayniqsa, O‘zbekiston iqtisodiyoti globallasuvi va xalqaro bozorlarga integratsiyalashuvi sharoitida kichik biznes subyektlari zimmasiga nafaqat iqtisodiy samaradorlik, balki ekologik mas’uliyat ham yuklanmoqda. Shu sababli, ham nazariyada, ham amaliyotda kichik biznes korxonalarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va ularni kompleks hal qilish zaruriyati tobora ortib bormoqda.

Kichik biznesda yashil rivojlanish — bu nafaqat resurslarni tejash, balki ekologik toza texnologiyalar orqali iste’molchi uchun yangi, xavfsiz va barqaror qiymat yaratish qobiliyatidir. Kichik korxonaning bozordagi barqarorligi uning mahsulot va xizmatlari qanchalik ekologik standartlarga mos kelishi, energiya samaradorligi va tabiatga zararsizligiga bog‘liq.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalari uchun ekologik faollik — bu ixtiyoriy tanlov emas, balki xalqaro raqobatda yashab qolishning va yashil bozorlarda o‘z o‘rnini topishning eng muhim shartidir. Ijobiy natijalarga erishish uchun rahbariyat nafaqat moliyaviy resurslarni, balki toza texnologiyalar va ekologik boshqaruv innovatsiyalarini joriy etish orqali korxonaning barqaror rivojlanish salohiyatini doimiy ravishda monitoring qilib borishi zarur.

Iqtisodiyot rivojlanishining hozirgi bosqichida barqaror va yashil o‘sinh darajasiga erishish kichik biznes subyektlarining strategik maqsadi hisoblanadi. Bozor sharoitida kichik korxonalar uchun yashil iqtisodiyotga o‘tish muammosi o‘ziga xos ahamiyat kasb etadi, chunki bu jarayonga mahsulotning ekologik innovatsionlik darajasi — ya’ni uning raqobatchilardan resurs tejamkorligi va ekologik jozibadorligi jihatidan ustunligi bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Kichik biznes subyektlarining yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlanish darajasini baholash usullarini quyidagi mezonlar bo‘yicha tasniflash maqsadga muvofiq:

- kichik korxonaning yashil innovatsion mavqeyi
- mahsulotning ekologik hayotiylik sikli va qayta ishlanish darajasi
- energiya va resurs samaradorligi ko‘rsatkichlarini hisoblash mexanizmlari
- yashil texnologiyalarni joriy etish natijasida kutilayotgan iqtisodiy va ekologik prognozlar
- vaznli koeffitsiyentlar ekologik tozalik, energiya sarfi, mahsulot sifati va narxi.

Kichik biznesda eng real va samarali metod — bu yashil rivojlanishning integral ko‘rsatkichidir. Bu ko‘rsatkich korxonaning iqtisodiy foydasi bilan birga uning ekologik samaradorligini umumlashtirgan holda, subyektning bozordagi aniq, obyektiv va barqaror pozitsiyasini ko‘rsatib beradi.

Kichik biznes subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirishda resurs yondashuvi bo‘yicha baholash metodikasini quyidagicha moslashtirish mumkin. Bu yondashuv korxonaning nafaqat iqtisodiy, balki ekologik samaradorligini ham integral tarzda baholashga xizmat qiladi:

Yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida resurs yondashuvi: 3-bosqichli baholash

I bosqich. Yashil birlik ko‘rsatkichlarni hisoblash. Ushbu bosqichda korxonaning ekologik va resurs samaradorligini ifodalovchi aniq ko‘rsatkichlar tahlil qilinadi.

- Mahsulot birligiga sarflangan energiya va suv miqdori.
- Yashil innovatsiyalarga ekologik toza texnologiyalar yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmi.
- Ishlab chiqarish jarayonida hosil bo‘ladigan chiqindilarning utilizatsiya darajasi.
- Mahsulotning ekologik xavfsizlik parametrlari.

II bosqich. Guruhiy ko‘rsatkichlarni yo‘nalishlar bo‘yicha shakllantirish. Birlik ko‘rsatkichlar umumlashtirilib, uchta asosiy guruhga ajratiladi:

1. Ekologik-texnik guruh Texnologiyalarning energiya tejamkorligi va ekologik normativlarga mosligi.

2. Iqtisodiy-resurs guruh Resurslarni tejash hisobiga tannarxning pasayishi va yashil loyihalarning rentabelligi.

3. Ekologik-marketing guruhi Korxonaning bozordagi ekologik brendi va yashil mahsulotga bo‘lgan talabning qondirilishi.

III bosqich. Kichik biznes korxonasining integral yashil raqobatbardoshlik ko‘rsatkichini aniqlash. Barcha guruhiy ko‘rsatkichlar asosida korxonaning yashil iqtisodiyot sharoitidagi umumiy

barqarorlik va raqobatbardoshlik darajasi hisoblanadi. Bu ko‘rsatkich korxonaning ekologik mas‘uliyati uning iqtisodiy o‘lishiga qanchalik xizmat qilayotganini ko‘rsatadi.

Resurs metodi kichik biznes subyektlarida bir necha yillik ekologik-iqtisodiy ma‘lumotlar mavjud bo‘lgan taqdirda, korxonaning yashil o‘lish dinamikasini kuzatish imkonini beradi. Shuningdek, tarmoqdagi boshqa raqobatchilarning ekologik standartlari to‘g‘risida ma‘lumotlar to‘plangan holda, reyting baholash orqali korxonaning yashil bozordagi o‘rnini va raqobatdosh ustunliklarini aniqlash mumkin.

Biroq, kichik biznes sharoitida yashil tamoyillarni baholashda ma‘lum qiyinchiliklar mavjud

1. Ma‘lumotlar yetishmasligi, Kichik korxonalarda ekologik audit va energiya iste‘moli bo‘yicha tizimli statistik bazaning shakllanmaganligi.

2. Metodologik murakkablik, O‘zgaruvchan bozor konyunkturasi va iste‘molchilarning ekologik toza mahsulotlarga bo‘lgan talabi tez o‘zgarishi sharoitida an‘anaviy iqtisodiy ko‘rsatkichlarni ekologik parametrlar bilan o‘zaro taqqoslash murakkablik tug‘diradi.

Ushbu ekologik va iqtisodiy ko‘rsatkichlarni nisbiy miqdorlarga o‘tkazish hamda baholashda balli tizimdan foydalanish yakuniy xulosalardagi subyektivlikni kamaytirishga va kichik biznesning yashil strategiyasini aniqroq belgilashga xizmat qiladi.

Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes raqobatbardoshligini baholash metodlari

Yashil iqtisodiyot tamoyillarini qo‘llashda marketing kompleksining Yashil 4P modeliga alohida e‘tibor qaratiladi,

- Yashil mahsulot, Ekologik toza xomashyo, qayta ishlanadigan o‘ram dizayni va mahsulotning energiya samaradorligi.

- Resurs tejamlorligi hisobiga tannarxni optimallashtirish va ekologik mahsulot uchun tabaqalashgan narx strategiyalari.

- Logistika uglerod izini kamaytirish, qog‘ozsiz elektron tijorat kanallarini kengaytirish.

- Yashil ilgari surish, Ekologik mas‘uliyatli brend imijini shakllantirish va raqamli marketing kommunikatsiyalari.

Kichik biznes subyektlarini yashil rivojlanish darajasiga ko‘ra guruhlashda Belousov matritsasini moslashtirgan holda qo‘llash mumkin. Bu metod korxonalarni ularning ekologik innovatsion salohiyati va yashil mahsulotlar bozoridagi ulushiga qarab kategoriyalarga ajratish imkonini beradi.

Raqobatbardoshlikni baholashning zamonaviy yondashuvlari

1. Yashil matritsa usuli, Mahsulotning hayotiy sikli davomida atrof-muhitga ta‘sirini hisobga olgan holda tahlil qilish. Bunda gorizontal o‘qda yashil mahsulot sotish hajmi, vertikal o‘qda esa ekologik standartlarga muvofiqlik darajasi joylashtiriladi.

2. Ekologik-resurs yondashuvi, Kichik biznesda muvaffaqiyat sifat / narx / ekologik tozalik nisbatini optimallashtirishga bog‘liq. Tadqiqot markazida mahsulotning yashil jozibadorlik koeffitsiyenti turadi.

3. Yashil samaradorlik nazariyasi, Raqobatbardosh korxona — bu ishlab chiqarish, marketing va moliya bo‘linmalari yagona ekologik mexanizm kabi muvofiqlashgan tizimdir. Bunda korxonaning yashil resurslari ball tizimida baholanadi.

SWOT-tahlili, Yashil strategiya asosi

Yashil iqtisodiyotga o‘tish sharoitida SWOT-tahlili kichik biznes uchun transformatsiya drayveriga aylanadi.

1-jadval.

Kichik biznesni yashil iqtisodiyot asosida rivojlantirishning SWOT-tahlili

Kuchli tomonlar	Zaif tomonlar
1. Ekologik toza va xavfsiz mahsulot dizayni.	1. Yashil texnologiyalarni joriy etish uchun boshlang‘ich kapitalning yetishmasligi.
2. Yashil innovatsiyalarni joriy etishda qarorlarning tezkorligi.	2. Ekologik audit va energiya menejmenti tizimining yo‘qligi.

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

3. "Ekologik brend" orqali iste'molchi sodiqligini oshirish.	3. Xalqaro ekologik standartlar (ISO 14001) bo'yicha bilimning pastligi.
4. Resurs tejamkorligi orqali uzoq muddatli tannarx ustunligi.	4. Yashil mahsulot uchun xomashyo yetkazib beruvchilarning kamligi.
Imkoniyatlar	Tahdidlar
1. "Yashil" loyihalar uchun davlat grantlari va imtiyozli kreditlar.	1. Yirik korxonalar tomonidan yashil bozorda narx dempingi.
2. Ekologik mahsulotlarga bo'lgan global talabning o'sishi.	2. Yashil texnologiyalar hayotiy siklining qisqaligi va tez eskirishi.
3. Ekologik klasterlar va "Aqlli shahar" loyihalarida ishtirok etish.	3. Ekologik soliqlar va qonunchilik talablarining qat'iyilashishi.
4. Chiqindilarni qayta ishlash orqali qo'shimcha daromad manbalari.	4. Xalqaro bozorga chiqishda qat'iy ekologik to'siqlar.

Kichik biznes subyektlarining yashil raqobatbardoshligini baholashda yagona universal metod mavjud emas. Shuning uchun baholashning quyidagi umumiy tamoyillarini shakllantirish maqsadga muvofiq.

- Bozorning ekologik talablari o'zgarganda baholash indikatorlarini tezkor yangilash.
- Ichki statistikani Big Data va raqamli monitoring natijalari bilan uyg'unlashtirish.
- Nafaqat joriy holatni, balki korxonaning yangi yashil innovatsiyalarni o'zlashtirish qobiliyatini potensialini baholash.

Ushbu yondashuv kichik biznesga uzoq muddatli strategik rejalashtirish va yashil bozorning kelajakdagi o'zgarishlariga tayyor turish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020-yil 24-iyul.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-444-son Qarori.
3. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyatining innovatsion samaradorligini baholash metodikasi. Statistik to'plam. – Toshkent: Stat.uz
4. Sirojiddinov K.I. Tadbirkorlik subyektlari raqobatbardoshligini baholashning uslubiy yondashuvlari // Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot. – 2025. – №10. – B. 960-965.
5. Tajibayev K.Q. Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar // Green Economy and Development. – 2024. – T.
6. Сирожидинов К. И., Тохирова Г. Т. Развивающаяся сфера услуг в Узбекистане: перспективы развития социально-экономического потенциала туризма // TIU Journal of Digital Economy and Business. – 2023. – Т. 2. – №. 2.
7. Якубжанов Р. Роль Сельского Хозяйства В Экономике Нашей Страны // Центрально-Азиатский журнал образования и инноваций. – 2023. – Т. 2. – №. 5 Part 3. – С. 59-67.
8. Pearce D., Markandya A., Barbier E. Blueprint for a Green Economy. – Earthscan, 1989.